

Berusningsstudie i Skåne län

Andra studien

År 2009

Ansvarsfull alkoholserving

Siv Gyllix, projektledare
2009

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Titel: Berusningsstudie i Skåne län, andra studien

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne Län

Författare: Siv Gyllix

Redaktör:

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne Län
Sociala enheten
205 15 MALMÖ
Tfn: 040-25 20 00
skane@lansstyrelsen.se

Copyright: Länsstyrelsen i Skåne län

Upplaga:

ISBN/ISSN: XXXX

Länsstyrelserapport:

Layout: Länsstyrelsen i Skåne län

Tryckt: Tryckeri

Årtal: 2009

Omslagsbild:

Förord

Länsstyrelsen i Skåne län startade år 2006 projektet "Ansvarsfull alkoholservice – Skåneprojektet" (AAS), som innebär spridning och förankring av arbetet med metoden Ansvarsfull alkoholservice i länets kommuner. Målet med metoden är att minska det krogrelaterade våldet samt att förhindra service av alkohol till underåriga eller till kraftigt berusade gäster.

I samband med projektstarten 2006 togs beslut om att genomföra berusningsstudier i Skåne län. Den första studien genomfördes under våren/sommaren 2006 och låg som en grund för det fortsatta arbetet med metoden ute i kommunerna. Årets uppföljande studie blir därmed ett mätinstrument av effekten på samverkan med representanter från länsstyrelsen, kommuner, polisen och restaurangbranschen, utbildning i Ansvarsfull alkoholservice för restaurangpersonal samt förstärkt tillsyn enligt alkohollagen under de tre efterföljande åren.

Målsättningen med berusningsstudierna var att ha med 100 objekt spridda över Skåne. Malmö stad som genomför egna studier ingår inte. Syftet med studierna är att undersöka restaurangernas benägenhet att servera alkohol till kraftigt berusade gäster. I förfrågningsen blir det även en mätning av ett urval av Skåne läns restaurangers efterlevnad av Alkohollagen.

Innehållsförteckning

Förord	3
1. BAKGRUND	5
2. BERUSNINGSTUDIEN 2009	6
2.1 Genomförande.....	6
2.2 Urval av krogar i Skåne.....	7
2.3 Genomförande av studien	7
3. RESULTAT	8
3.1 Redovisning	8
3.2 Resultat 2006/2009.....	8
3.3 Kommentarer från skådespelarna	9
4. SAMMANFATTNING	10

1. BAKGRUND

Länsstyrelsen i Skåne län startade år 2006 projektet "Ansvarsfull alkoholservering – Skåneprojektet" (AAS), som innebär spridning och förankring av arbetet med metoden Ansvarsfull alkoholservering i länets kommuner. Målet med metoden är att minska det krogrelaterade våldet samt att förhindra servering av alkohol till underåriga eller till kraftigt berusade gäster. Samtliga Skånes 33 kommuner har implementerat arbetssättet i sin ordinarie verksamhet och metoden ingår idag som en del i den kommunala alkoholhandläggarens arbete.

Inom ramen för AAS togs beslut i samband med starten av projektet att som en del av kartläggningen genomföra berusningsstudier i Skåne län. Den första studien genomfördes under våren/sommaren 2006 och låg som en grund för det fortsatta arbetet med metoden ute i kommunerna. Årets uppföljande studie blir därmed ett mätinstrument av effekten på samverkan med representanter från länsstyrelsen, kommuner, polisen och restaurangbranschen, utbildning i Ansvarsfull alkoholservering för restaurangpersonal samt förstärkt tillsyn enligt alkohollagen under de tre efterföljande åren.

Målsättningen med berusningsstudierna var att ha med 100 objekt spridda över Skåne. Malmö stad som genomför egna studier ingår inte. Syftet med studierna är att undersöka restaurangernas benägenhet att servera alkohol till kraftigt berusade gäster. I förlängningen blir det även en mätning av ett urval av Skåne läns restaurangers efterlevnad av Alkohollagen.

Alkohollagen (1994:1738)

3 kap 4 §

"Försäljning av drycker som omfattas av denna lag skall skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras. Den som tar befattning med försäljning av alkoholdrycker skall se till att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället."

3 kap 8 § 2 stycket

"Alkoholdrycker får inte lämnas ut till den som är märkbart påverkad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel."

6 kap 2 §

”Servering av alkoholdrycker skall ske med återhållsamhet och får inte föranleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.”

Till denna paragraf har Statens folkhälsoinstitut förtydligat innebörden genom kommentaren att ”Kravet på ordning och nykterhet innebär till exempel en skyldighet att avbryta serveringen innan problem uppstår.”

8 kap 1 § 3 st

”Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och av polismyndigheten.”

2. BERUSNINGSTUDIEN 2009

2.1 Genomförande

Samma metod som man använde under studien 2006 har använts i årets berusningsstudie. Metoden går ut på att skådespelare som tränats att gestalta ett kraftigt berusningsbeteende besöker utvalda restauranger för att testa om de får beställa och bli serverade en stor starköl. För kvinnliga skådespelare finns även möjlighet att beställa cider eller vin. En observatör finns på plats vid samtliga besök, vilken också är en professionell skådespelare. Efter varje besök dokumenteras händelseförloppet av både den som agerat berusad och den som varit observatör. Resultatet visar personalens och restaurangernas benägenhet att servera alkohol till kraftigt berusade gäster.

I flera internationella studier har denna metod använts ¹ och i Sverige har den sedan 1996 genomförts av STAD-projektet ² (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) i Stockholm .

Tre manliga och tre kvinnliga skådespelare rekryterades för att genomföra studien. Skådespelarna hade tidigare erfarenhet från berusningsstudier i Malmö stad som utförts på samma sätt. Berusningsbeteendet är väl intränat och standardiserat via professionella expertbedömningar och videoupptagningar. Skådespelarna har instruerats att inte vara

¹ Gliksman, L. et al (1993). The role of alcohol providers in prevention: an evaluation of a server intervention programme. *Addiction*, 88, 1195-1203 och Russ NW, Geller ES (1987). Training bar personell to prevent drunken driving: A field evaluation. *American Journal of Public Health*, 77, 953-954.

² Rehnman, C. et al (1997) Servering av alkohol till berusade på Stockholms restauranger och Gripenberg, J. (2001) För full för en öl samt Walln, E et al (2002) Dags att gå hem?

provocerande eller aggressiva utan är glada i sitt uppträdande och de ska lugnt lämna lokalen om de blev uppmanade att göra så.

Skådespelarna förband sig via ett kontrakt att redovisa de pengar som använts vid genomförandet, inte dricka alkohol under arbetspassen, följa givna instruktioner och inte sprida någon information om studien.

2.2 Urval av krogar i Skåne

Under våren/sommaren 2006 genomfördes den första studien i Skåne. Inför denna studie begärde Länsstyrelsen in underlag från kommunernas alkoholhandläggare om tänkbara objekt. Alla kategorier av restauranger fick ingå men de måste ha en bardisk ifrån vilken skådespelarna kan agera. Uppgifter om restaurangen med namn och adress, serveringstid, speciell inriktning på t ex ungdomar, eventuell entrékostnad, speciell dresskod och förekomst av dans begärdes in. Samtliga serveringsställen med senare serveringstid än 01.00 skulle ingå i urvalet.

Utifrån denna inrapportering gjorde Länsstyrelsens projektledning för Ansvarsfull alkoholserving det slutliga urvalet av restauranger som skulle ingå i studien. Urvalet av krogar har följt av Statens Folkhälsoinstitut (FHI) fastställda kriterier d.v.s. ett representativt urval av kommunens krogar, krogar med ungdomlig miljö samt krogar med sena öppettider. I urvalet ingår därför restauranger både i städer och på landsbygd.

Inför 2009 års uppföljande studie användes samma underlag med viss uppdatering från kommunerna.

2.3 Genomförande av studien

Totalt genomfördes studien på 96 av länets krogar (år 2006 - 101 studier). Ett visst antal objekt föll bort pga att de var stängda och vissa kommuner har inte haft objekt som uppfyllt kriterierna. Målsättningen med 100 genomförda studier uppnåddes därför inte denna gång. Studierna har genomförts under fredags- och lördagskvällar under maj – juli och skådespelarna gjorde sex besök per par och kväll.

De utvalda restaurangerna fick besök av en skådespelare och en observatör. De hade ett nyktert beteende i entrén för att inte redan där hindras från att komma in på restaurangen. Inne på restaurangen agerade den ena skådespelaren kraftigt berusad. När skådespelarparet bedömt, genom att agera enligt metodens fastställda mönster, att bartendern/ serveringspersonalen hade noterat berusningsnivån gjorde skådespelaren ett beställningsförsök. Observatören som agerade nykter beställde en alkoholfri dryck. Om den berusade fick beställa och blev serverad, gjorde han sig efter ett tag diskret av med ölen. Efter varje besök på en restaurang fyllde skådespelaren och observatören i var sitt protokoll. I

protokollet angavs tidpunkt för besöket samt andra frågor som rörde bemötandet på restaurangen.

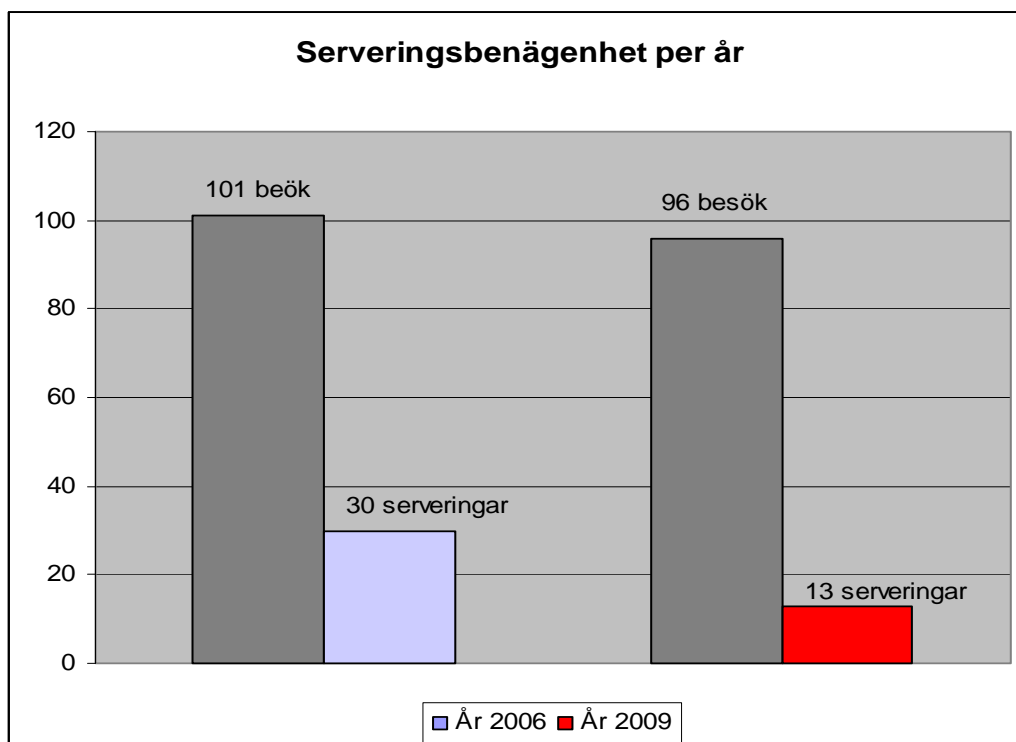
3. RESULTAT

3.1 Redovisning

Projektet är på Skånenivå och redovisning av materialet sker därför som ett gemensamt resultat för Skåne. Kommunerna har efterfrågat särredovisning från sin egen kommun. Detta är inte möjligt eller relevant att genomföra eftersom några kommuner inte fått några besök och statistiskt sett är urvalet för litet för att redovisas för enskild kommun.

3.2 Resultat 2006/2009

I årets studie blev skådespelaren serverad alkohol på 13 av de totalt 96 besökta restaurangerna (13 %) trots sin höga berusningsgrad. Skådespelarna nekades på 83 restauranger. Detta är en markant förbättring från studien 2006 då skådespelarna serverades på 30 av de 101 besökta restaurangerna (30 %).

Enligt protokollen genomfördes studierna mellan kl 21.30 och kl 01.45. Tidpunkten för de 13 serveringstillfällena skedde mellan kl 22.00 – 00.30 vilket är anmärkningsvärt med tanke på att skådespelarna upplevt övervägande av objekten som "lugnt med få gäster" eller "lugnt och halvfullt".

<u>Kategori</u>	<u>Antal genomförda serveringar</u>
Få gäster, lugnt	5
Välbesökt, lugnt	1
Halvfullt, lugnt	4
Halvfullt, stökigt	2
Välbesökt, halvstökigt	1

Någon studie på om kvinnliga skådespelare nekades oftare än manliga har inte gjorts eftersom paren kunde vara enbart manliga eller kvinnliga och ibland mixade.

3.3 Kommentarer från skådespelarna

Förutom det vanligaste att neka på grund av berusning fanns andra alternativ som t ex:

"Enligt bartendern serverade man inte öl och vin i den baren och drinken han höll på med var bara saft."

"Tittade på den berusade och skakade på huvudet."

"Fick inte beställa, erbjöds vatten."

Exempel på situation vid servering:

"Höllde upp öl redan vid prisfråga."

"Bad kollega om råd som sa nej, men serverade ändå."

"Nekades först men skådespelaren övertalade bartendern att servera en liten öl."

4. SAMMANFATTNING

En minskning från 30 till 13 procent på tre år är en markant förbättring och visar tydligt att utbildning i Ansvarsfull alkoholserving haft effekt. De skånska kommunerna arrangerar minst en utbildning per år och flera kommuner har gått ihop till en grupp och håller gemensamma utbildningar för att få tillräckligt stort underlag. Med tanke på att en anställning i restaurangbranschen ofta är ett genomgångsyrke och där en kontinuerlig nyrekrytering sker av framförallt unga personer, bör man hålla minst en utbildning per år för att inte tappa fart. Inte minst för de unga som arbetar extra i yrket under sommarmånaderna. Media har också haft en betydande roll i att föra ut budskapet om att man inte ska servera kraftigt berusade gäster eller minderåriga, genom att de rapporterat från många utbildningar runt om i Skåne under de tre åren. På så vis har metoden även fått en acceptans hos allmänheten och gör det lättare för personalen att neka.

Men utbildning i sig är inte tillräckligt. Den behöver följas upp med riktlinjer och policy på arbetsplatsen. Här har krögarna en viktig uppgift för att förbättra arbetsklimatet för de anställda. En förutsättning är också att man gör regelbundna tillsynsbesök, både från kommunen och från polisen.

Många kommuner har också byggt upp ett väl fungerande nätverk i kommunen bestående av kommunens tillståndsenhet, lokala polismyndigheten och intresserade och seriösa krögare på orten.

Jämförelse nationellt

Historiskt kan man se samma förbättring på andra håll i landet. STAD har sedan starten 1995 gjort berusningsstudier med jämna mellanrum. År 1996 var det i stort sett ingen som nekades köp trots att man var kraftigt berusad. Studien visade att fem procent nekades. Redan tre år senare nekades 47 procent av de "berusade" skådespelarna att beställa och år 2001 så stor andel som 70 procent. Liknande minskningar ser man på andra ställen i landet efter det att utbildningarna pågått några år och man gjort jämförande berusningsstudier.

Redovisning av berusningsstudie genomförd under maj –
juli 2009 i Skåne.

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Östra Boulevarden 62 A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 20 00, Fax 044/040-25 21 10
Epost skane@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/skane

www.lansstyrelsen.se/skane